

پرورش ماهی در استخرهای ذخیره آب کشاورزی تهدید یا فرصت؟

مهدی شکوری

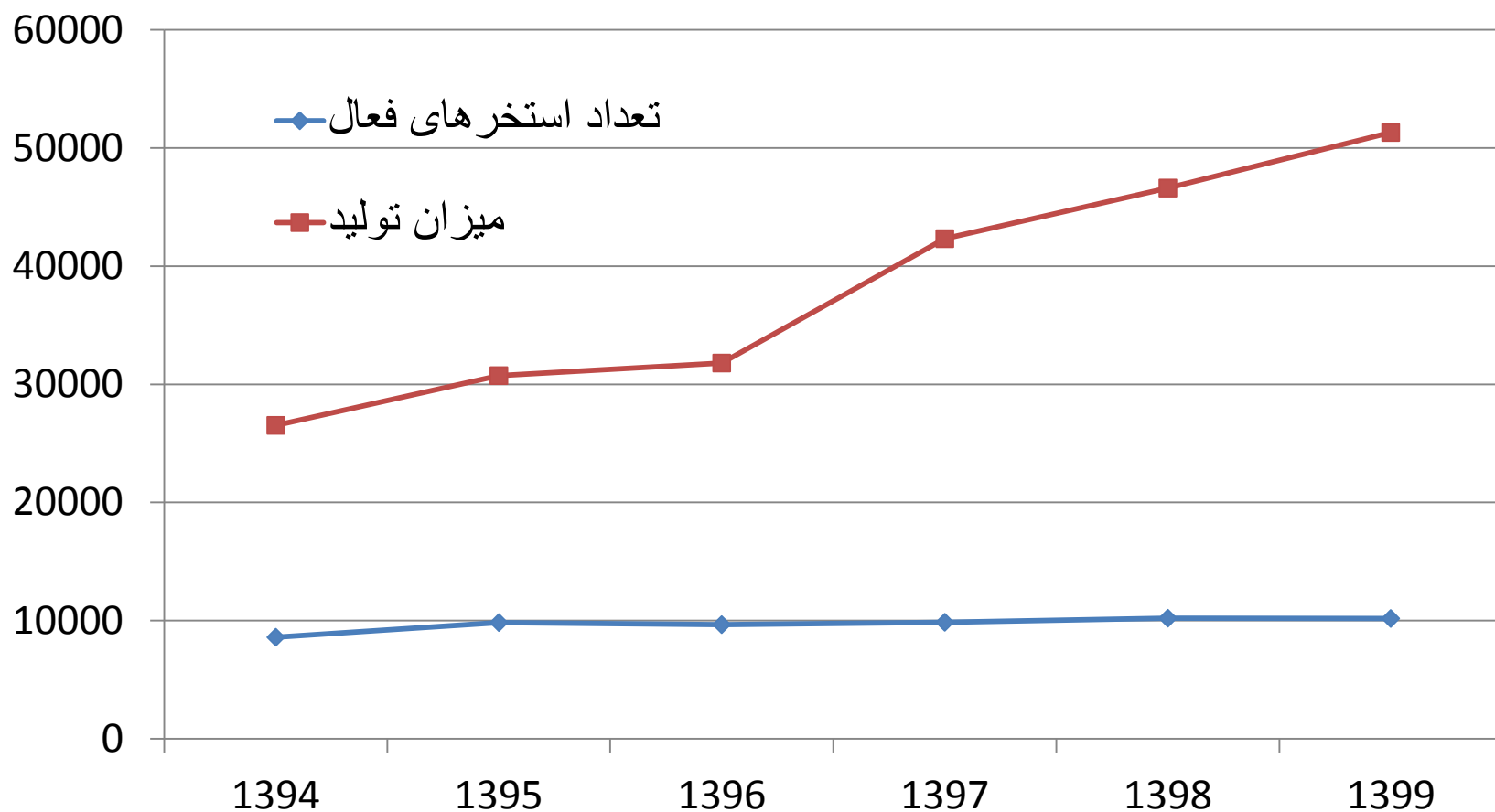
مدیرکل دفتر آبزیان آب شیرین سازمان شیلات ایران

۳۰ آبان ۱۴۰۰

استخرهای دو منظوره

- استخرهای دو منظوره، استخرهای احداث شده در مناطق مختلف با منابع آبی متنوع برای تامین آب مورد نیاز کشاورزی هستند.
- میزان تولید در این مزارع تعریف دقیقی نشده است. برای استخرهای دو منظوره کشاورزی این میزان ده تن در سال است.
- وجه مشترک همه آنها استفاده دو منظوره از آنها برای ذخیره آب کشاورزی است.

تعداد استخرها و میزان تولید (تن)

در سال ۱۳۹۹:

۷ درصد از کل تولید ماهیان گرمابی

۱۸ درصد از کل تولید ماهیان سردابی

ظرفیت توسعه پرورش ماهی در استخرهای دو منظوره

- با توجه به وجود بیش از ۸۰۰ هزار حلقه چاه کشاورزی فرصت بسیار بزرگی برای توسعه آبیاری پروری وجود دارد
- بیش از ۴۰۰ هزار حلقه چاه دارای استخر ذخیره آب کشاورزی هستند
- در حال حاضر تنها ۲/۵ درصد از ظرفیت بالقوه مورد استفاده قرار می گیرد.

نقاط قوت

- استفاده بهینه از آب در دسترس
- افزایش درآمد و کمک به اقتصاد خانوار روستایی
- قرار گرفتن گوشت ماهی در سبد غذایی خانوار روستایی
- کیفیت نسبتاً ثابت آب در چاه های کشاورزی
- ایجاد ظرفیت اشتغال مولد
- غنی شدن آب خروجی از استخرهای دو منظوره و کاهش مصرف کود در زمین های زراعی پایین دست
- وجود دستورالعمل ها و کتابچه های راهنما برای پرورش ماهی در استخرهای دو منظوره

...نقاط قوت

- هزینه تمام شده نسبتا پایین تر محصول نسبت به برخی از سیستم های پرورشی
- عدم نیاز به استخراج آب زیرزمینی، اختصاصا برای پرورش ماهی
- هزینه نسبتا پایین برای تجهیز و روز آمد کردن مزرعه
- امکان انطباق مختصات طرح احداث استخرهای ذخیره آب با آبی پروری
- امکان پرورش گونه های مختلف
- امکان استفاده از بانوان در پرورش ماهی بجای کار سخت در مزرعه
- وجود کشاورزان به عنوان نیروی کار مستقر و آشنا به کشاورزی

نقاط ضعف

- بالا بودن سطح تبخیر در برخی مناطق کشور
- افزایش سطح تبخیر در برخی استخرهای دو منظوره
- افزایش قیمت نهاده ها و کاهش توان سرمایه گذاری کشاورزان مقررات مربوط به تامین آب زراعی و دریافت حق اشتراک و حقا به از کشاورزان
- آشنایی ناکافی کشاورزان با فنون پرورش ماهی
- دسترسی ناکافی کشاورزان به کارشناسان و خبرگان آبی پروری
- وابستگی آبی پروری به منابع خارج از روستا (از قبیل نهاده ها و کارشناس و...)
- مشکلات تامین به موقع و با کیفیت مناسب نهاده ها (بچه ماهی و غذا)

فرصت ها

- افزایش تدریجی و مستمر تقاضا برای ماهی در کشور در سه دهه اخیر
- وجود انواع آبزیان پرورشی برای پرورش در مناطق مختلف کشور
- تجربیات و الگوهای موفق و فراوان پرورش ماهی در استخرهای ذخیره کشاورزی
- وجود تفاهم نامه فی مابین معاونت آب و خاک و سازمان شیلات
- وجود بیش از ۸۰۰ هزار حلقه چاه کشاورزی و منابع آبی خرد
- وجود ظرفیت کارشناسی برای خدمت رسانی به تولید کنندگان در نهادهای غیر دولتی و دولتی

... فرصت ها

- امکان استفاده از تجهیزات و ادوات در قالب اجرای طرح های مکانیزاسیون کشاورزی
- ارتقای فرهنگ روستاییان و علاقمندی به مصرف غذاهای سالم
- وجود بستر های متنوع برای اطلاع رسانی و آموزش تولید کنندگان
- وجود بازارهای بالقوه محلی و منطقه ای و ملی برای عرضه محصول ماهی
- امکان تلفیق آبرزی پروری با فعالیت گردشگری
- سیاستهای عمومی دولت برای حمایت از روستاییان
- وجود نهادهای حمایت گر از فعالیتهای کشاورزی و روستایی

تهدیدها

- رقابت در استفاده از منابع آبی بین بخش های مختلف
- کمبود منابع آبی برای کشاورزی
- خشکسالی های متناوب و متوالی در دو دهه اخیر
- امکان نقل و انتقال و گسترش بیماری ها در نقاط مختلف کشور
- احتمال استفاده از مواد شیمیایی غیر ضروری در فرایند تولید
- توسعه غیر متعارف مزرعه و حرکت به سمت تولید متراکم
- پرورش انواعی از آبزیان که دوره پرورش آنها طولانی است
- استمرار پرورش و برداشت آب در خارج از فصل زراعی

تهدیدها

- پراکندگی و بدون شناسنامه بودن تعدادی از مزارع
- بازار متلاطم و بی ثبات در عرضه و تقاضای ماهی
- نوسان قیمت ماهی در بازار
- بنیه اقتصادی نسبتاً ضعیف کشاورزان در مواجهه با نوسانات بازار
- توان ناکافی کشاورزان برای بازاریابی
- مشکلات ایجاد زنجیره های تولید عرضه در واحدهای خرد
- انعطاف پذیری کم در تنظیم برنامه تولید (با توجه به رژیم آبی)

نتیجه گیری و پیشنهاد

- نتیجه گیری علمی از بررسی فرصتها و تهدیدها و نقاط قوت و ضعف نیازمند انجام مطالعه در چارچوب خود است.
- بررسی تجربی عوامل مطرح شده حاکی از ظرفیت بالقوه بزرگی برای توسعه آبی پروری است.
- توجه به تهدیدات و بر طرف کردن نقاط ضعف می تواند مانع از بروز مخاطرات یا کاهش شدت آن گردد.
- ایجاد زنجیره تامین و عرضه نهاده ها، می تواند مانع از بروز بسیاری از تهدیدات شود.

•

مدیریت تأمین
/ تأمین منابع
مالی و اعتباری

تأمین
بچه
ماهی

- سالم
- با کیفیت
- قیمت مناسب
- زمان مناسب

غذا

- به موقع
- با کیفیت
- قیمت مناسب

خدمات
کارشناسی

- به موقع
- ارزان
- با کیفیت

بازارسازی و بازاریابی

- بازهای محلی
- بازارهای منطقه ای
- خرده فروشی
- عمده فروشی

صید و حمل و نقل

- ادوات صید
- وسایل حمل و نقل

فرآوری؟ و فروش

مدیریت عرضه

استفاده از ظرفیت های موجود و ظرفیت سازی

- بسیج سازندگی
- بنیاد برکت
- کمیته امداد
- سازمان جهاد سازندگی؟
- ایجاد مراکز خدمات ؟

با افزایش دو برابری تعداد مزارع دو
منظوره، امکان افزودن ۵۰ هزار تن به
ظرفیت تولید کشور فراهم است.

- از توجه شما سپاسگزارم